

Köpings torg avskalat

RAÄ 148:1, Köpings socken och kommun, Västmanland

Johnny Rönngren

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2015:36
ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Köpings torg avskalat

RAÄ 148:1, Köpings socken och kommun, Västmanland

Lst dnr 431-5548-2014

Johnny Rönngren

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2015 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2015:36

Författare Johnny Rönngren

Grafisk form Nina Balknäs @ Högtorps Diverse

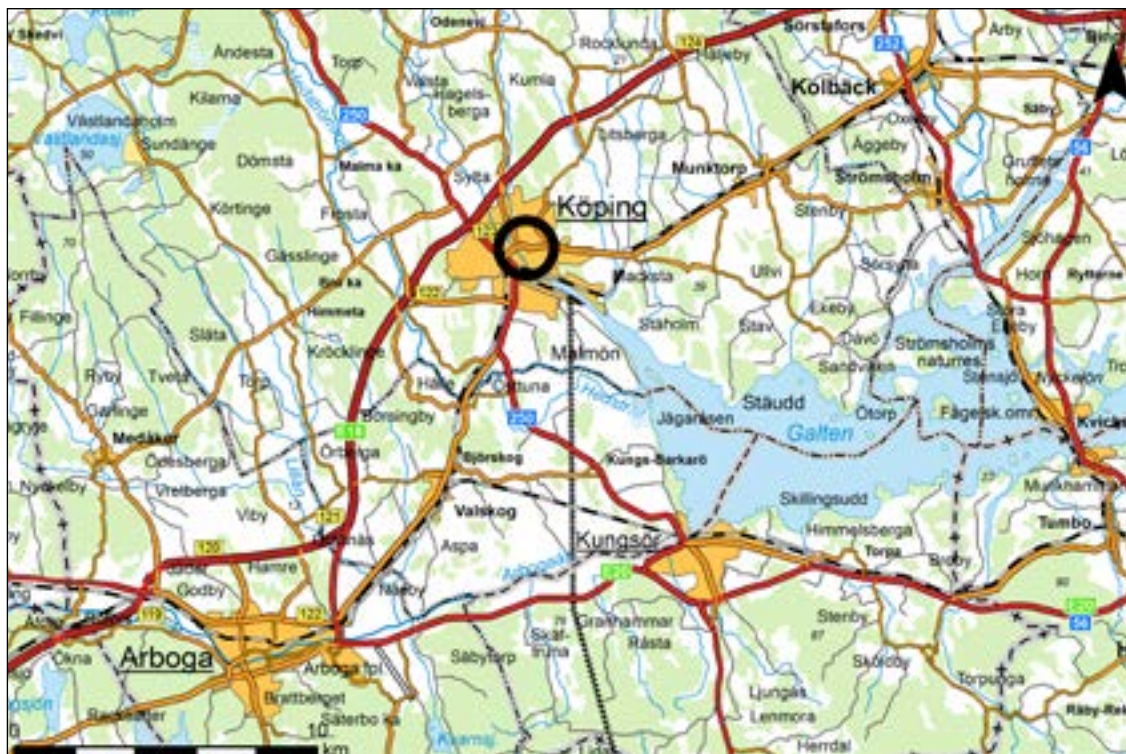
Omslagsfoto Vy över schaktet där skikten från de olika torgnivåerna
går att skönjas i form av lager med sättsand och sten
läggning. Foto från sydöst av Johnny Rönngren.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_150001

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö.....	5
Syfte och frågeställning	8
Metod och genomförande	8
Resultat	8
Torgnivå 1	10
Torgnivå 2	10
Torgnivå 3	12
Torgnivå 4	12
Torgnivå 5	16
Torgnivå 6	16
Övriga anläggningar.....	16
Tolkning	19
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen.....	20
Referenser	21
Administrativa uppgifter	22
Bilagor.....	23
Bilaga 1. Schakttabell	
Bilaga 2. Anläggningstabell	
Bilaga 3. ¹⁴ C-dateringar	
Bilaga 4. Vedartsanalys	

Köpings torg avskalat

Figur 1. Utdrag ur översigtskartan över trakten kring Köping med den aktuella undersökningsplatsen markerad med en svart cirkel. Skala 1:250 000.

Sammanfattning

Då markarbete utfördes i Stora torget i Köping i samband med att kommunen skulle plantera nya träd gjordes en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning av Arkeologgruppen i Örebro AB. Markarbetet kom att beröra fornlämning Köping 148:1 som utgör stadens medeltida och historiska stadslager.

Vid undersökningen påträffades fem äldre torgnivåer (förutom den befintliga moderna torgnivån 1), varav fyra av de äldre nivåerna varit stensatta. Det äldsta lagret (torgnivå 6) var inte stensatt utan bestod av ett kulturlager som innehöll nedbrutet organiskt material så som krossad tallbark och träflis. Lagret daterades med ett ¹⁴C-prov till 1300-talet e. Kr. Ytterligare ett prov togs ur den fjärde torgnivån, vilket daterades till 1435–1620. Få fynd påträffades vid undersökningen vilket gjorde att övriga nivåer inte kunde ges en säker datering. Istället får man spekulera i om övriga torgnivåer anlagts i och med att ombyggnation skett i närområdet, såsom exempelvis rådhusets uppförande år 1687–1688 för torgnivå 3. Torgnivå 3 överges därefter troligen i och med stadsbranden i Köping år 1889, varefter torgnivå 2 anlades.

Inledning

I samband med att Köpings kommun skulle plantera nya träd på Stora Torget i Köping utförde Arkeologgruppen i Örebro AB en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning. Markarbetet kom att beröra fornlämning Köping 148:1 som utgörs av stadslager som dateras till medeltid och historisk tid. Stora torget är beläget vid Köpingsåns västra sida där den medeltida staden anlades. Fältarbetet utfördes mellan den 18 och 23 april år 2015. Beslut i ärendet fattades av Länsstyrelsen i Västmanlands län (Dnr: 431-5548-2014).

Bakgrund och kulturmiljö

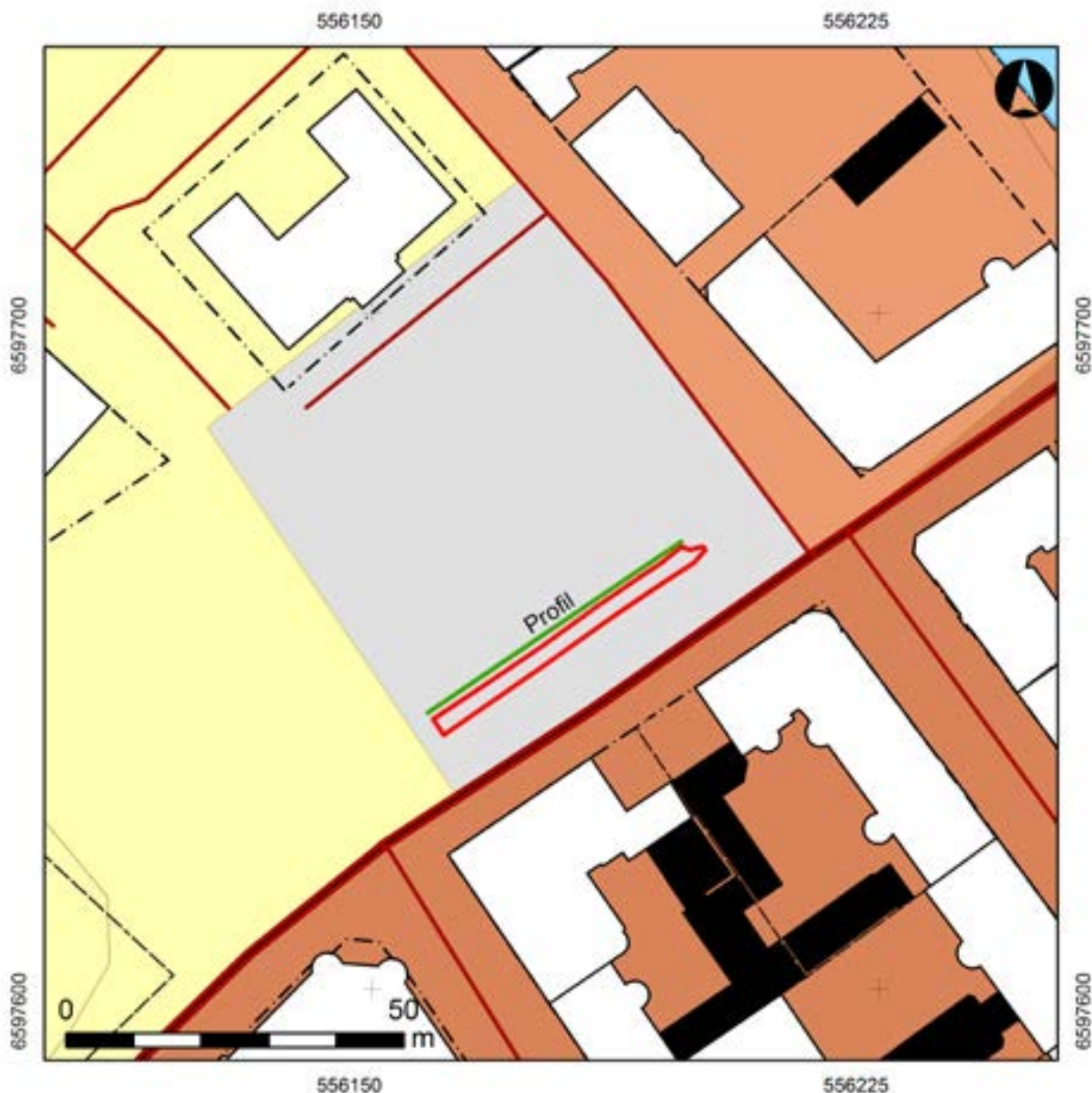
Det första kända omnämnandet av Köping härrör från år 1257, då som *Laghlysakypung*. Namnet kommer troligen av att man bedrivit handel utan att ha handelsrätt. Köping får ett eget sigill i mitten av 1300-talet, och halvstadsrätt år 1459. Sten Sture d.ä. ger även Köping rätt till marknad år 1474. Ortnamnet Köping antyder att staden fungerat som handelsplats. Den medeltida staden var placerad väster om Köpingsån kring dagens Västra och Östra Långgatan, men kom alltmer att utvidgas under 1500-talet (Björnånger 1974:43). År 1641 skänktes Prästgårdet till staden, och bebyggelsen öster om Köpingsån anlades enligt ett rutnätssystem med rätvinkliga gator (Björnånger 1974:58). Större delen av den medeltida staden brann ned under 1540-talet. År 1889 inträffade en förödande brand som ödelade stora delar av staden väster om Köpingsån.

Figur 2. Översikt över Köping med schaktets (röd ram) läge i förhållande till omgivningen. Skala 1:5 000.

Stora torget har idag samma positionering som i 1685 års karta över staden. Torget har även huserat en rådstuga som finns omnämnd år 1637. Rådstugan ersattes sedan av ett nytt rådhus åren 1687-1688. Öster om Stora torget finns St Olovs kyrka. Den anlades troligtvis under 1300-talet. År 1437 ska kyrkan ha eldhärjats och blivit återuppbyggd. Den ska därefter ha blivit påbyggd vid olika tillfällen, fram tills att den genomgick en mer drastisk ombyggnad i början av 1700-talet.

År 2009 påträffades det vid en förundersökning i samband med nedläggning av fjärrvärmeledningar i södra delen av torget kultur-lager och huslämningar. Kulturlagret tolkades vara del av den äldsta bebyggelsefasen på platsen (Alström 2009a). Även kvarteret Dana

Figur 3. Schaktplan över schaktets läge i Stora torget i Köping. Schaktet är markerat med en röd ram. Skala 1:1 000.

undersöktes 2009 i samband med byte av fjärrvärmeledning. Kulturlager och lämningar efter ett bostadshus som daterades till slutet av medeltid och början till Vasatiden påträffades (Alström 2009b). Ytterligare undersökningar utfördes år 2011 där kulturlager och bebyggelse lämningar framkom kring rådhuset. Dateringarna låg generellt mellan mitten av 1400-talet och mitten av 1600-talet. Alström drar i denna rapport slutsatsen att även om torget troligtvis varit i bruk från 1300-talet, så är det inte förrän under 1400- och 1500-tal som bebyggelsen i området tar fart i större omfattning (Alström 2011).

Syfte och frågeställningar

Syftet med förundersökningen var att dokumentera fornlämningen och därigenom tillvarata kunskap som förväntades bidra till områdets historia och nytta för framtida samhällsplanering.

Förundersökningen skulle klargöra följande:

- fornlämningens utbredning inom schaktet
- bedömning av kulturlager, anläggningar och fynd
– karaktär, mängd och bevarandegrad
- preliminär datering
- preliminär tolkning av fornlämningen.

Metod och genomförande

Arbetet utfördes som en schaktningsövervakning vilket innebar att en arkeolog övervakade medan den erfordrade sträckan grävdes med maskin. Arbetena skedde med skiktvis grävning ner till lager- och/eller anläggningsnivå. Lager handgrävdes för att utröna dess tillkomst och funktion. Eventuella anläggningar grävdes för hand i syfte att utröna typ och funktion. Samtlig dokumentation i plan utfördes med RTK-GPS, där lagrens och anläggningarnas utbredning dokumenterades. Längs den nordvästra långsidans schaktvägg gjordes en profilritning då lagerföljden var bäst bevarad där.

Den skriftliga dokumentationen består av schaktbeskrivningar, anläggningsbeskrivningar, kulturlagerbeskrivningar samt beskrivningar av stratigrafiska relationer.

Schaktet var 47 meter långt och 2,8 meter brett. Det grävdes ned till 1–1,1 meters djup. Längs schaktets sydöstra långsida grävdes schaktet 0,1 meter djupare än i det övriga schaktet för att ge plats åt ett dräneringsrör. Inom en bredd av 0,1 meter grävdes schaktet längs dräneringsröret ned till 1,1–1,2 meter.

Arbetet utfördes mellan den 18 och 23 april 2015 av Johnny Rönngren.

Resultat

Vid den arkeologiska förundersökningen grävdes ett schakt i sydvästlig-nordöstlig riktning som var 47x2,8 meter stort. Schaktet grävdes ned till omkring 1–1,1 meters djup förutom utmed schaktets västra långsida där schaktet grävdes ned till omkring 1,1–1,2 meter inom en 0,5 meter bred fördjupning där en dräneringsslang skulle placeras. Anläggningarna som påträffades var bäst bevarade längs schaktets västra långsida då tidigare markarbeten stört större delen av marken kring den östra långsidan.

Inalles påträffades sex äldre torgnivåer, vilka utgjordes av stenläggning på sättsand, eller nivåer med sättsand där stenar blivit upplockade för att användas vid en ny omläggning av ytan.

Figur 4. Foto på parti av schaktväggen längs schaktets västra långsida. I schaktväggen syns ett flertal lagernivåer med sättsand, stenläggning samt moderna bärlager. Foto från sydöst av Johnny Rönngren.

Figur 5. Torgnivå 5 framkommer vid schaktningsarbetet. Torgnivå 5 utgjordes av små stenar som var satta i ett siltigt och grusigt lager vilket gjorde att stennivån inte var jämt och stabil. Foto från sydväst av Johnny Rönngren.

Det äldsta lagret (nivå 6) påträffades vid 1–1,1 meters djup och bestod av ett kulturlager som innehöll kraftigt nedbruten fura, uppblandad med krossad träbark. Ur lagret togs ett ^{14}C -prov som gav en datering till 1300-tal.

Ytterligare ett lager (nivå 4) kunde med hjälp av ^{14}C -prov dateras till omkring 1445–1635 e. Kr. I övrigt kunde resterande nivåer inte dateras utifrån fyndmaterial då fynden lös med sin frånvaro. Sättsanden som använts vid torget hade en hög järnhalt med en rostorange färg och de metallfynd som påträffades var således kraftigt ärgade eller sönderrostade.

Nedan presenteras varje torgnivå för sig.

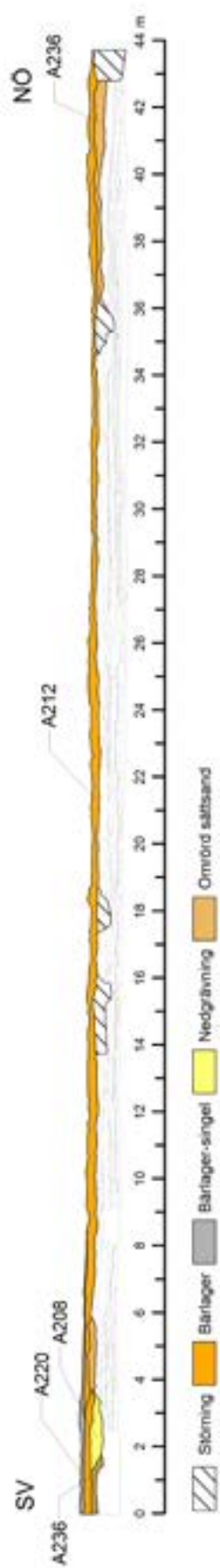
Torgnivå 1

Denna nivå utgörs av dagens befintliga torgnivå som anlagts under modern tid. Stenarna vilar på ett lager med grus och singel (A212, A220, A224). De moderna bärlagren sträcker sig ned till 0,3–0,6 meters djup. De störningar som påträffades i schaktet är gjorda innan den moderna sättsanden anlades. Störningarna utgjordes av äldre nedgrävningar för diverse vatten- och kabelledningar.

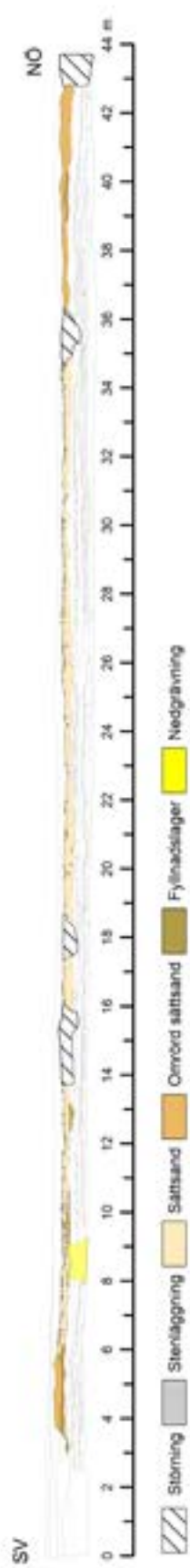
Torgnivå 2

Torgnivå påträffades vid 0,2–0,3 meters djup, mellan 5,92 till 5,58 meter över havet, och utgjordes av stenläggning (A232) med runda stenar som var omkring 0,1 meter i storlek. Sättsanden (A228) var relativt kraftigt med en tjocklek mellan 0,15 och 0,35 meter. Inför att sättsanden anlagts hade utfyllningar (A240) gjorts på olika sträckor inom ytan för att jämna ut underliggande svackor och gropar i den äldre stenläggningen från torgnivå tre. Sättsanden var finkornig och ljus till färgen och därmed inte rostfärgad och grovkornig som de äldre lagren med sättsand visade sig vara. Vid schaktets västra och östra del var delar av torgnivån omrörd (A204, A236) av tidigare markarbeten, och stenar påträffades där i oordning i sättsanden.

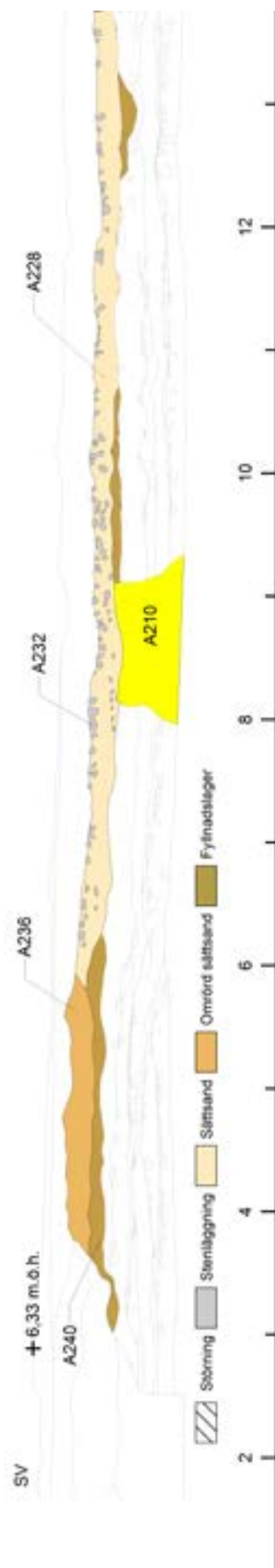
I sättsanden påträffades ett skaft till en kritpipa. Skaftet saknade dekor som därmed kan datera pipan. Emellertid härrör med största sannolikhet nivån från sent 1800-tal eller tidigt 1900-tal med tanke på den stratigrafiska nivån direkt under den moderna torgläggningen. Inget brandlager från 1889 års stora stadsbrand observerades i anslutning till torgnivån. I schaktets västra del påträffades en nedgrävning (A200) som bestod av en blandning av keramik- och tegelkross, trärester, glasskärvor och spikar, allt kraftigt brandskadat. Keramiken av yngre rödgods med långsgående cirkelmotiv talar för keramik från 1800-tal. Troligtvis har nedgrävningen gjorts efter branden där rasmassor grävts ned och dumpats. Emellertid hade moderna markarbeten grävt av nedgrävningens övre del varför man inte med säkerhet kunde säkerställa stratigrafiskt huruvida nedgrävningen gjorts före eller efter det att torgnivå 2 anlagts.

Figur 6. Profil över den befintliga torgnivån som består av bärlager med singel och sand. Skala 1:200.

Figur 7. Översikt över profilritning över torgnivå 2. Skala 1:200.

Figur 8. Detalj ur profilritning över torgnivå 2. Skala 1:50.

Torgnivå 3

Troligtvis är det torgnivå 3 som övergavs i samband med stadsbranden år 1889. Ett foto taget över torget strax efter branden visar emellertid ett antal figurer som står på ett till synes oskadat torg. Runt torget syns den förödande brandens katastrofala resultat där endast murstockar vittnar om vart husen tidigare stått. Återuppbyggandet av den nedbrända staden kan dock ha resulterat i att man även anlade en ny torgnivå.

Figur 9. Foto över Stora Torget i Köping efter branden år 1889. Foto av Carl Billberg, tillhandahållet av Sten Lindqvist.

Inga fynd påträffades i anslutning till nivån som kunde datera dess tillkomst eller övergivande. Dateringen är därmed spekulativ och får utgå från att torgnivå 4 ¹⁴C-daterades till 1445–1635 e.Kr. En möjlighet är dock att torgnivå 3 anlades kring perioden då rådstugan ersätts av ett rådhus under 1600-talet.

Stenläggningen (A246) påträffades endast sporadiskt i sättsanden (A244), troligen har stenarna blivit omplockade och återanvända då torgnivå 2 anlades. Nivån befann sig 5,75 till 5,45 meter över havet.

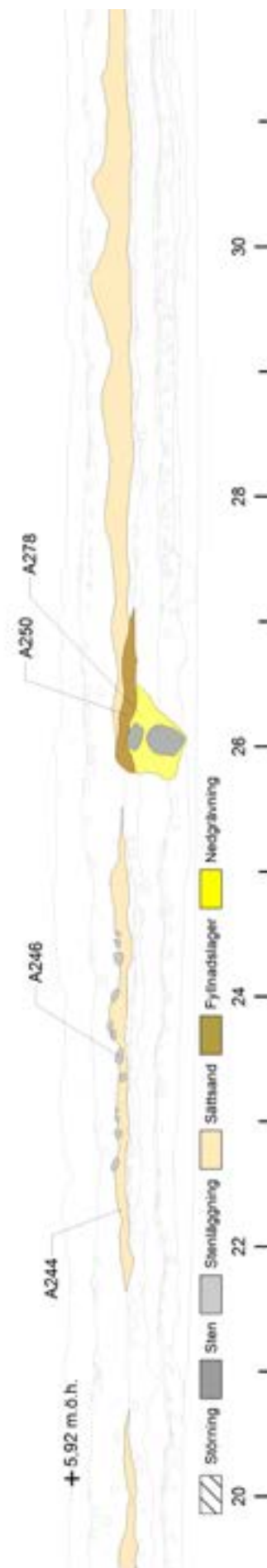
Torgnivå 4

Torgnivån bestod överst av ett lager tallbark (A266). Lagret var 0,05 meter tjockt och täckte en stenläggning (A270) som utgjorde en stensatt torgnivå. Stenläggningen och lagret med täckbark var mest välbevarad i schaktets norra halva, medan stenarna förekom mer glest i det resterande schaktet och delar av täckbarken saknades.

Troligen har stenläggningen och täckbarken skadats eller stenar återanvänts i och med senare omläggning av torget. Från lagret med bark togs ett kolprov (PK300) som fick en bred datering kring 1445–1635 e.Kr, med två kalibreringar vid 1445–1530 och 1595–1620 e.Kr. I övrigt påträffades inga föremål som kunde ge en kompletterande datering till ¹⁴C-provet. Fynden som ändå gjordes var sönderrostade då sättsanden utgjordes av grovkornigt, rostfärgat åsmaterial. Torgnivån befann sig mellan 5,38 till 5,18 meter över havet.

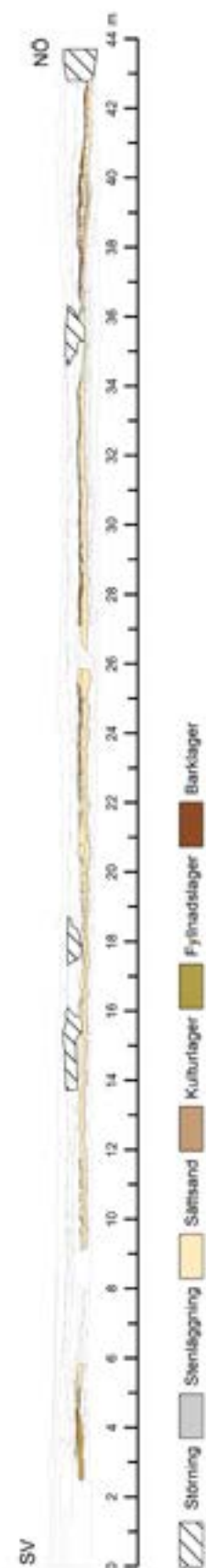
Figur 10. Översikt över profilritning över torgnivå 3. Skala 1:200.

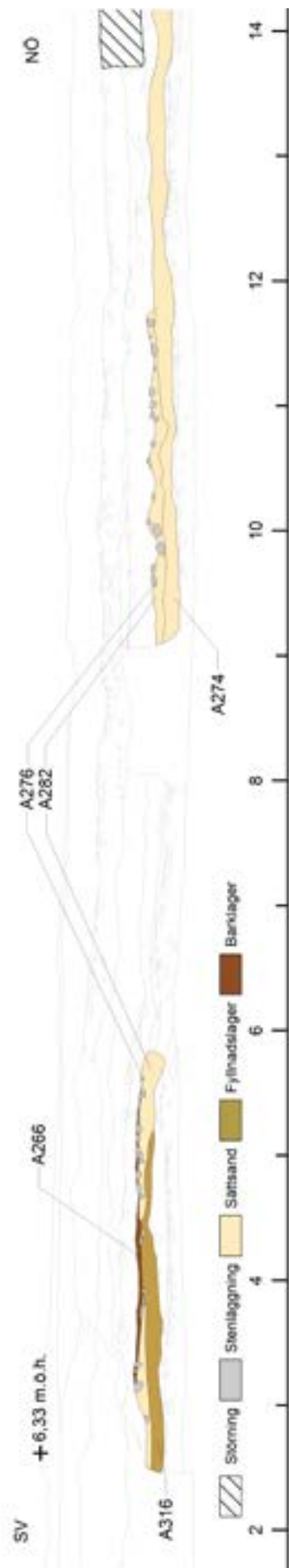
Figur 11. Detalj ur profilritning över torgnivå 2. Skala 1:50.

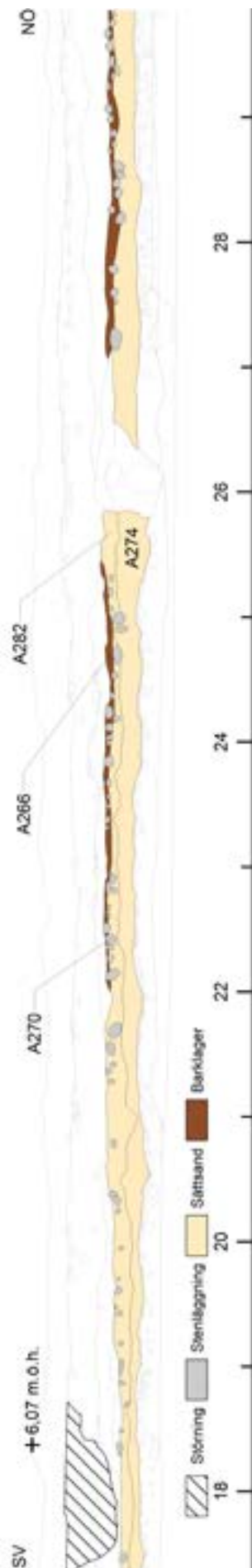
Figur 12. Foto över stenläggningen som överlagrades av ett barklager.
Foto av Johnny Rönngren.

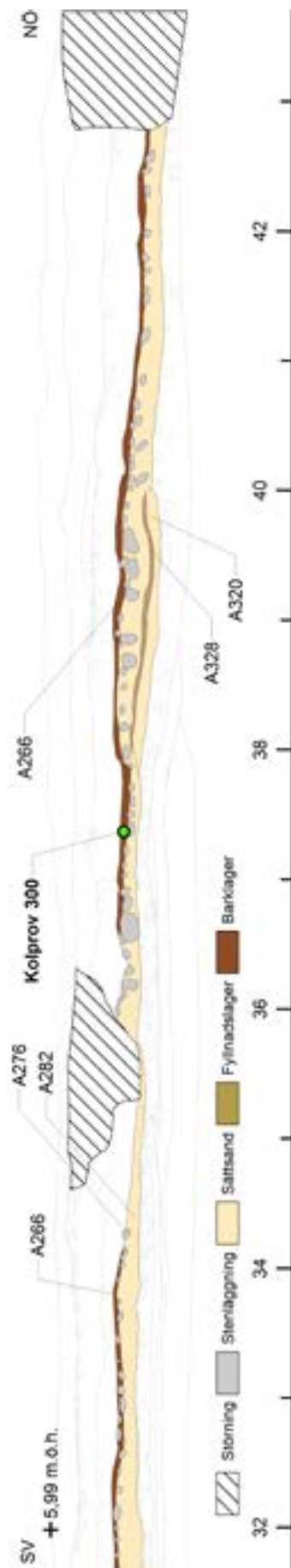
Figur 13. Översikt över profilritning över torgnivå 4. Skala 1:200.

Figur 14. Detalj ur profilritning över torgnivå 4, mellan 2-14 meter in i schaktet. Skala 1:50.

Figur 15. Detalj ur profilritning över torgnivå 4, mellan 18-30 meter in i schaktet. Skala 1:50.

Figur 16. Detalj ur profilritning över torgnivå 4, mellan 32-44 meter in i schaktet. Skala 1:50.

Torgnivå 5

Torgnivå 5 är den första stensatta torgnivån och utgjordes av en stenläggning (A302) av en synnerligen dålig kvalitet. Stenarnas storlek var kring 0,05 meter och torgnivån kan närmast liknas vid ett nedtrampat gruslager. Stenarna var dåligt förankrade i den underliggande sättsanden som utgjordes av grovkornigt grus samt ytterligare skikt med småsten. Troligen har man haft stora problem med ojämnheter över ytan vilket åtgärdats genom att man fört på mer sten och grus av samma undermåliga kvalité.

Stenläggningen överlagrades av en 0,02–0,04 meter tunn lins avsatt kulturlager (A290) som innehöll en porös silt med inslag av träflis, grus och kolfnyk. Torgnivån befann sig mellan 5,32 till 4,88 meter över havet.

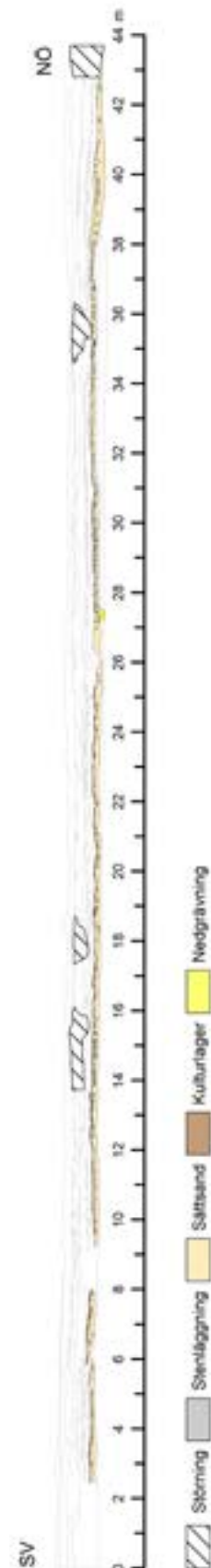
Torgnivå 6

Nivån var den äldsta och överlagrade steril blålera som påträffades vid 1,1–1,2 meters djup vid 5,22 till 4,83 meter över havet. Kulturlagret (A350) som överlagrade blåleran utgjordes en blandning av nedbrutet organiskt material, träflis och krossad tallbark. Lagret var mycket hårt packat och har utgjort ett äldre marklager. Att stora delar av det organiska materialet bar spår av förruttnelse visar på att lagret legat öppet under en längre tid. Lagret hade även en svag svaveldoft. Ett ¹⁴C-prov (PK301) togs ur bottenlagret, vilket gav en datering kring 1285–1400 e.Kr. med två kalibreringar kring 1295–1320 och 1350–1390. Lagret överlagrades av ett utfyllnadslager (A346) bestående av brun silt blandat med jord och grus, och en sandlins (A324) som troligen påförts innan man anlade torgnivå 5.

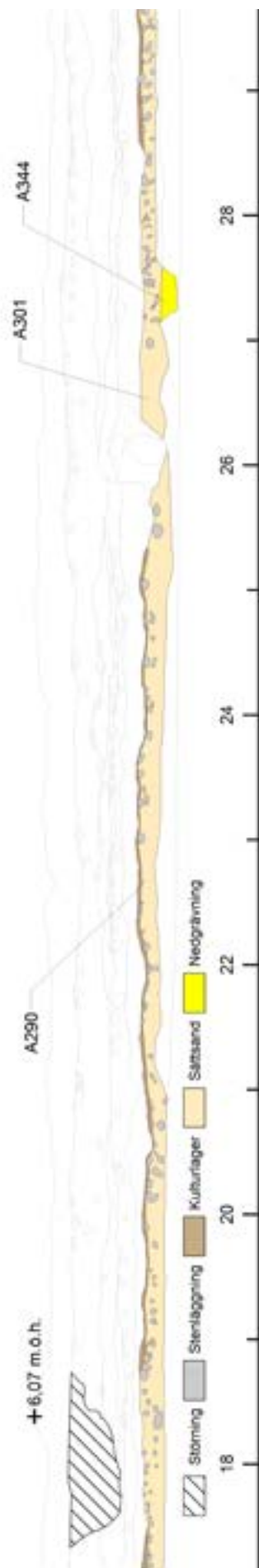
Övriga anläggningar

De övriga anläggningar som inte kunde härledas till en specifik torgnivå bestod av två lokala reparationer av torgytan. De påträffades i schaktets västra del. Inte heller gick det att konstatera med säkerhet hur nedgrävningen A200 ska relateras till de olika torgnivåerna då nedgrävningens yta blivit bortskrapad och därmed har en tydlig lagerrelation förstörts.

Ovanför torgnivå 5 fanns en mindre lokal reparation med sättsand (A308) med stenläggning (A312). Sättsanden är delvis nedgrävd genom torgnivå 5.

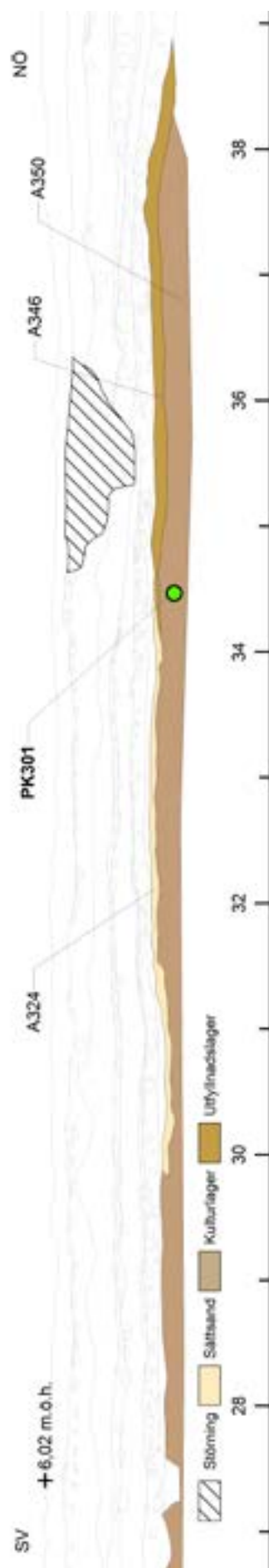
Figur 17. Översikt över profilritning över torgnivå 3. Skala 1:200.

Figur 18. Detalj ur profilritning över torgnivå 5. Skala 1:50.

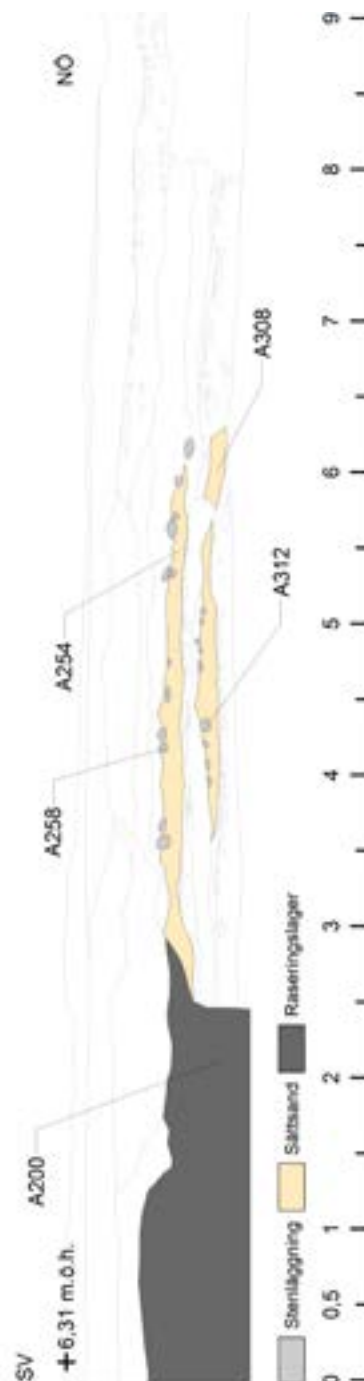
Figur 19. Översikt över profilritning över torgnivå 6. Skala 1:200.

Figur 20. Detalj ur profilritning över torgnivå 6. Skala 1:50.

Reparationen är 2,6 meter lång och överlagrades av ett fyllningslager (A316) som har påförts inför att torgnivå 4 anlades. Inslaget av stenar är litet. De har troligen kommit att återanvändas då torgnivå 4 anlades. Reparationen är 3,4 meter lång och är i väster avgrävd av nedgrävningen A200. Den överlagras av torgnivå 3.

Ovanför torgnivå 4 fanns i den västra delen en lokal reparation med sättsand (A254) och stenläggning (A258).

Figur 21. Detalj ur profilritning över övriga anläggningar. Skala 1:50.

Tolkning

Undersökningen resulterade i att det äldsta lagret som överlagrade steril blålera daterades till 1300-talet e. Kr. Det var emellertid svårt att avgöra huruvida kulturlagret representerar ett torg eller utgör spår efter annan aktivitet. Platsen befinner sig förvisso i närheten av kyrkan som anlades under 1300-talet, men ändå utanför den medeltida stadskärnan som funnits kring dagens Västra och Östra Långgatan. Framtida arkeologiska undersökningar inom torget skulle kunna klarlägga huruvida kulturlagret täcker en större sammanhängande yta som därmed skulle kunna tolkas utgöra ett torg eller någon form av öppen plats. Att lagret var packat och innehöll nedbrutet organiskt material som varit förruttnat under sin bruksperiod, antyder ändå att lagret utgjort en äldre markyta som legat öppen under en längre tid.

Under 1400-talet anlades den första stenlagda nivån (torgnivå 5) vars stenläggning var dåligt utförd då stenarna var uppblandade med grovt grus snarare än satta i sättsand. Den första stenlagda nivån fick därför ofta fyllas ut för att jämna ut gropar och ojämnheter som uppstått. Torgnivå 4 ¹⁴C-daterades med två kalibreringar till 1445–1530 och 1595–1620 e. Kr. Stämmer den första kalibreringen sammanfaller den med perioden då staden erhöll rätt att hålla marknader år 1474. Övriga dateringar kring torget, vid rådhuset och kyrkan har dessutom gett liknande dateringar som visar att en etablering i området skedde under blygsamma former under 1300-talet med en mer ambitiös byggnation under 1500-talet.

Då undersökningen inte resulterade i några fynd kunde inte de resterande torgnivåerna dateras. Möjligen kan man spekulera kring huruvida torgnivå 3 anlades i och med att rådhuset byggdes år 1687–1688.

Även vad gäller nivå 2 var det svårt att säkert avgöra i fall nivån föregick branden år 1889 eller om den tillkommit efteråt.

Rester efter branden år 1889 påträffades i form av en större nedgrävning (A200) i schaktets södra del. Nedgrävningen var 2,9x2,5 meter stor och innehöll tegelkross, trärester, kritpipskaft och keramik som daterades till 1800-tal. På grund av markarbeten hade nedgrävningens övre del grävts bort vilket omöjliggjorde en tydlig bedömning av stratigrafin, där man i annat fall kunnat bedöma genom vilka torgnivåer som nedgrävningen gjorts. Således blir dateringen för torgnivå 2 och 3 endast spekulativa.

Övriga anläggningar som påträffades utgjordes av lokala reparationer som utförts vid de olika nivåerna.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Utredningen följde den upprättade undersökningsplanen. Undersökningens syfte var att dokumentera fornlämningen och därigenom tillvarata kunskap som förväntades bidra till områdets historia och nytta för framtida samhällsplanering.

Förundersökningen skulle klargöra följande:

- fornlämningens utbredning inom schaktet
- bedömning av kulturlager, anläggningar och fynd
 - karaktär, mängd och bevarandegrad
- preliminär datering
- preliminär tolkning av fornlämningen.

Arkeologgruppen i Örebro AB anser att syftet med undersökningen är uppfyllt och att det är klarlagt i vilken omfattning och utbredning som fornlämning förekommer inom undersökningsområdet. I den mån som det har varit möjligt har lager dateras.

I undersökningsplanen fanns medel för ett ¹⁴C-prov. Då arbetet utfördes under kortare tid än beräknat omfördelades pengar för att möjliggöra ett andra ¹⁴C-prov, vilket motiverades med att flera stensatta nivåer påträffats utan att daterande fynd hittats i anslutning till dem. Omfördelningen skedde i samråd med Länsstyrelsens handläggare för ärendet.

Referenser

Tryckta källor

- Alström, U. 2009a. *Fjärrvärme i Torggatan*. Arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning. Fornlämning 148:1. Köpings stadsförsamling. Västmanland. Stiftelsen Kulturmiljövård Rapport 2009:39.
- Alström, U. 2009b. *Kvarteret Dana i Köping. På gränsen till medeltiden*. Arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning. RAÄ 148:1, Kvarteret Dana, Köpings stadsförsamling, Västmanland. Kulturmiljövård Mälardalen Rapport 2009:16.
- Alström, U. 2011. *I skuggan av Köpings rådhus*. Arkeologisk förundersökning, Fornlämning 148:1. Dana 10, Köpings stadsförsamling, Köpings kommun, Västmanland. Stiftelsen Kulturmiljövård Rapport 2011:17.
- Björnånger, O. 1974. *Köping från forntid till nutid*. Köping.
- Folin, C. 1979. *Köping. Medeltidsstaden 11*. Stockholm.

Otryckta källor

Foto

- Lindqvist, Sten. Hembygdsforskare. Har tillhandahållit utdrag ur fotografi över Köpings torg, foto från år 1889 av Carl Billberg.

Administrativa uppgifter

Landskap: Västmanland
Län: Västmanlands län
Kommun: Köpings kommun
Socken: Köpings socken
Fastighet: Stora torget

Arkeologgruppens diarienummer: Ag 2015_01
Länsstyrelsens diarienummer: 431-5548-2014
Projektnr: 2015_01
Fornlämningsnr: Köping 148:1

Projektledning:
Johnny Rönngren

Personal:
Johnny Rönngren

Undersökningstid: 2015-03-18 till 2015-03-23

Exploateringsyta: 47x2,8 m

Undersökt yta: 128 m², 47 löpmeter

Läge:
X – 55616
Y – 6597637
Z -6,33-4,83 m.ö.h.

Koordinatsystem: SWEREF 99 TM

Dokumentationshandlingar som förvaras i ATA, RAÄ, Stockholm:

—

Digitalt arkiv:

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd:

Inga fynd omhändertogs.

Bilaga 1. Schakttabell

Schaktnr	Storlek/m	Djup/m	Beskrivning
249	47x2,8	1,1-1,2	Schaktet innehöll fem äldre torgnivåer varav flera var stensatta. Den äldsta torgnivån bestod av ett kulturlager som daterades till 1300-tal. Schaktets övre del bestod av moderna bärlager till det befintliga torgets stenläggning.

Bilaga 2. Anläggningstabell

Anr	Typ	Storlek/m	Djup/m	Beskrivning
200	Nedgrävning	2,9x2,5	>0,7	Nedgrävning som innehöll raseringsmassor, sten, tegelsten och tegelkross, trärester, keramikskärvor från yngre rödgods och kritpipskaft som daterades till 1800-tal. Nedgrävningens övre del är bortskrapad i och med moderna markarbeten.
204	Lager	1,7x2	1,6	Recent lager, sprängsten 0,1-0,15 meter stora, sand och grus.
208	Nedgrävning	2,4x2	0,35	Recent nedgrävning innehållande sand.
212	Bärlager	3,7x2	0,2	Bärlager med grus och sand.
220	Bärlager	8,5x2	0,1-0,15	Påförd singelgrus. Lagret täcker hela torgets yta men var vid fältarbetet bortskrapat där schaktet skulle grävas.
224	Bärlager	50x1	0,2-0,3	Bärlager av sand. Påförd under modern tid
228	Sättsand	37x1,8	0,2-0,4	Sättsand till torgnivå nr 2. Fyllning med sand och finkornigt grus. Emellanåt är lagret stört av sentida ledningsgrävning.
232	Kullersten	37x1,8	0,1	Kullersten hörande till torgnivå 2. Stenarna 0,5-0,1 m stora.
236	Omrörd sättsand	2,3x1,8	0,25-0,3	Parti ur torgnivå 2 som blivit omgrävd med stenar liggandes i oordning i lagret.
240	Fyllnadslager	1-3	0,5-0,15	Mörkt fyllnadslager som förekom sporadiskt i schaktet. Fyllningen bestod av fet silt med inslag av kol. Möjligen utjämning efter brand eller inför omläggning av torgnivå 2.

Anr	Typ	Storlek/m	Djup/m	Beskrivning
244	Sättsand	31x1,9	0,1-0,2	Sättsand med endast sporadiskt förekomst av stensättning. Stenar har troligen blivit återanvända vid senare omläggning av torget. Sättsanden bestod av grovkornig sand.
246	Stenläggning	31x1,9	0,1	Stenläggning på sättsandslager A244. Stenarna cirka 0,1 meter i storlek.
248	Sättsand	1,1x1,9	0,06-0,08	Sättsand, troligen lokal reparation av torgnivån. Saknar stenläggning.
250	Fyllnadslager	2-3	0,1	Fyllnadslager med sporadisk förekomst inom schaktet. Lagret bestod av sand, grus och beige lera blandad med stenar med en storlek kring 0,05 meter.
254	Sättsand	3,4x1,9	0,1	Grovkornig sättsand, endast enstaka stenar efter stenläggning A258. Troligen återanvända vid senare omläggning. Möjligen lokal reparation av torget då liknande lager saknas i resterande del av schaktet.
258	Stenläggning			Hörande till 254. Består av runda 0,1 meter stora stenar.
266	Täckbark	3,4-7x1,9	0,05	Tunt skikt med bark och näver som överlagrar stenläggning A270.
270	Stenläggning			Stenläggning på sättsand A247. Stenarna var 0,1-0,15 meter i storlek och utgjordes av runda stenar. Överlagrades av ett barklager A266. Torgnivå 4.

Anr	Typ	Storlek/m	Djup/m	Beskrivning
274	Sättsand	33x1,9	0,1-0,2	Lager med sättsand för stenläggning A270. Tydlig torgnivå. Sanden är finkornig och ljus. Torgnivå 4.
276	Stenläggning	1,4x1,9	0,1	Stenläggning som överlagrar sättsand A282. Stenarna omkring 0,1 meter i storlek, rund rullsten.
278	Grop	0,7x0,6	0,5	Grop fylld med sten, tegelkross och grus.
282	Sättsand	7-10x1,9	0,06-0,15	Lager med rödaktig sättsand, hör till torgnivå 4. Sättsanden är av grövre karaktär än A270, samt rödfärgad. Troligen åsmaterial.
286	Stenläggning			Stenläggning till sättsand 282???
290	Träbark	35x1,9	0,05	Avsatt kulturlager på torgnivå. Fet silt och sand.
300	Gruslager	41x1,9	0,15	Torgnivå som bestått av grus och småsten upp till 0,05 meter stora. Tycks ha lagts vid två omgångar, där ett nytt gruslager med sten lagts ovanpå det gamla. Stenarna dåligt fäste.
302	Stenläggning	41x2	0,1	Stenläggning som utgjorts av stenar 0,05-0,1 meter stora. Mestadels små stenar kring 0,05 m i storlek. Stenarna tycks påförda i omgångar.
304	Grop	0,4	0,13	Grop
308	Sättsand	2,6	0,1-0,15	Fet silt nyttjad som sättsand för stenläggning A312. Troligen lokal reparation. Delvis grävd genom torgnivå 5.

Anr	Typ	Storlek/m	Djup/m	Beskrivning
312	Stenläggning	2,6	1	Stenläggning med stenar som var omkring 0,1 meter i storlek. Troligen lokal reparation av gatan.
316	Fyllning	2,7x1,9	0,1-0,12	Fyllning med fet kolinblandad silt.
320	Sättsand	2,2x1,9	0,1	Lins med ljus sand.
324	Sättsand	4,8x1,9	0,05-0,08	Lins med sättsand.
328	Kulturlager	2x1,9	0,05	Avsatt kulturlager på stenläggning
342	Sättsand	2,2x1,9	0,1	Sättsand, Grovkornig
A344	Nedgrävning	0,45x0,3	0,15	Nedgrävning innehållande uppblandade stenar i sand och grus.
346	Knadderyta	4,7x1,9	0,1	Fet svart lerig silt i vilken en stenläggning är lagd.
350	Kulturlager	17x2	0,1	Kulturlager bestående av träflis, barkbitar. Lagret var vått och fuktigt med svaveldoft. Under lagret påträffades steril blålera vid 1,2 meters djup.
A354	Kulturlager	1x1,5	0,02-0,04	Avsatt kulturlager. Fet silt.

Bilaga 3. ¹⁴C-dateringar

CALIBRATION OF RADIOCARBON AGE TO CALENDAR YEARS

(Variables: C13/C12 = -25 ‰ ; lab. mult = 1)

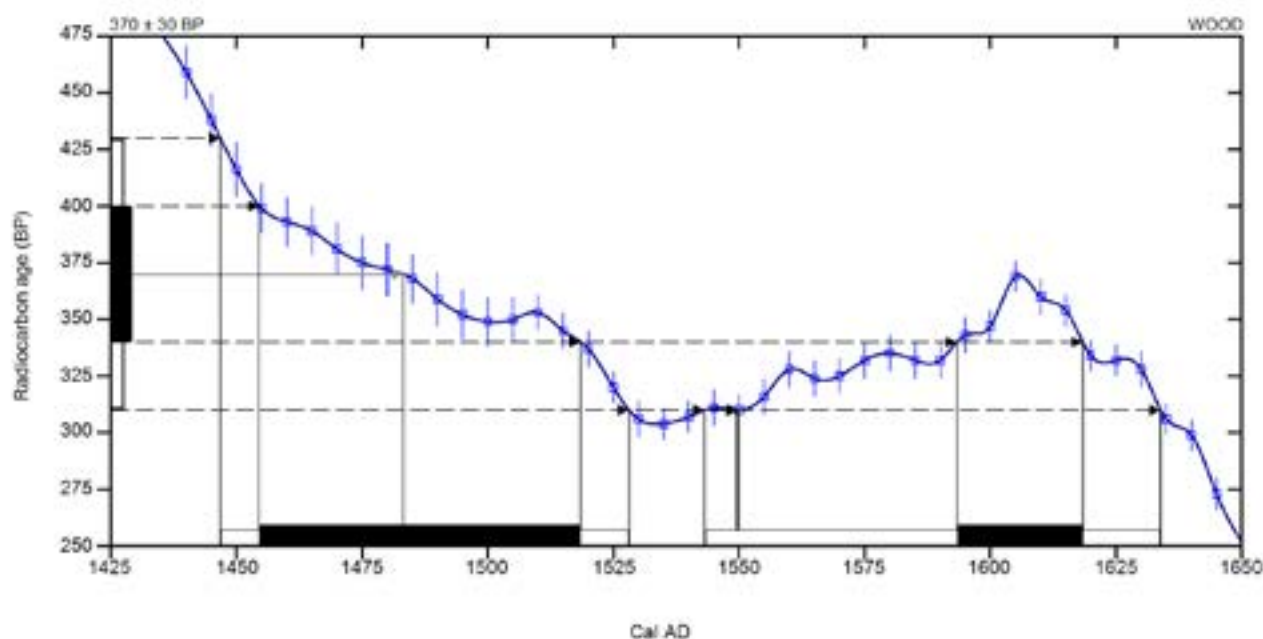
Laboratory number **Beta-411675**

Conventional radiocarbon age **370 ± 30 BP**

Calibrated Result (95% Probability) **Cal AD 1445 to 1530 (Cal BP 505 to 420)**
Cal AD 1545 to 1635 (Cal BP 405 to 315)

Intercept of radiocarbon age with calibration curve **Cal AD 1485 (Cal BP 465)**

Calibrated Result (68% Probability) **Cal AD 1455 to 1520 (Cal BP 495 to 430)**
Cal AD 1595 to 1620 (Cal BP 355 to 330)

Database used
INTCAL13

References

Mathematics used for calibration scenario

A Simplified Approach to Calibrating C14 Dates, Talmi, A. S., Vogel, J. C., 1983, Radiocarbon 35(2) 317-322

References to INTCAL13 database

Reimer PJ et al. IntCal13 and Marine13 radiocarbon age calibration curves 0-50,000 years cal BP. Radiocarbon 55(4):1869-1887., 2013.

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4985 S.W. 74th Court, Miami, Florida 33155 • Tel: (305)667-5167 • Fax: (305)663-0964 • Email: beta@radiocarbon.com

CALIBRATION OF RADIOCARBON AGE TO CALENDAR YEARS

(Variables: C13/C12 = -25.7 ‰ : lab. mult = 1)

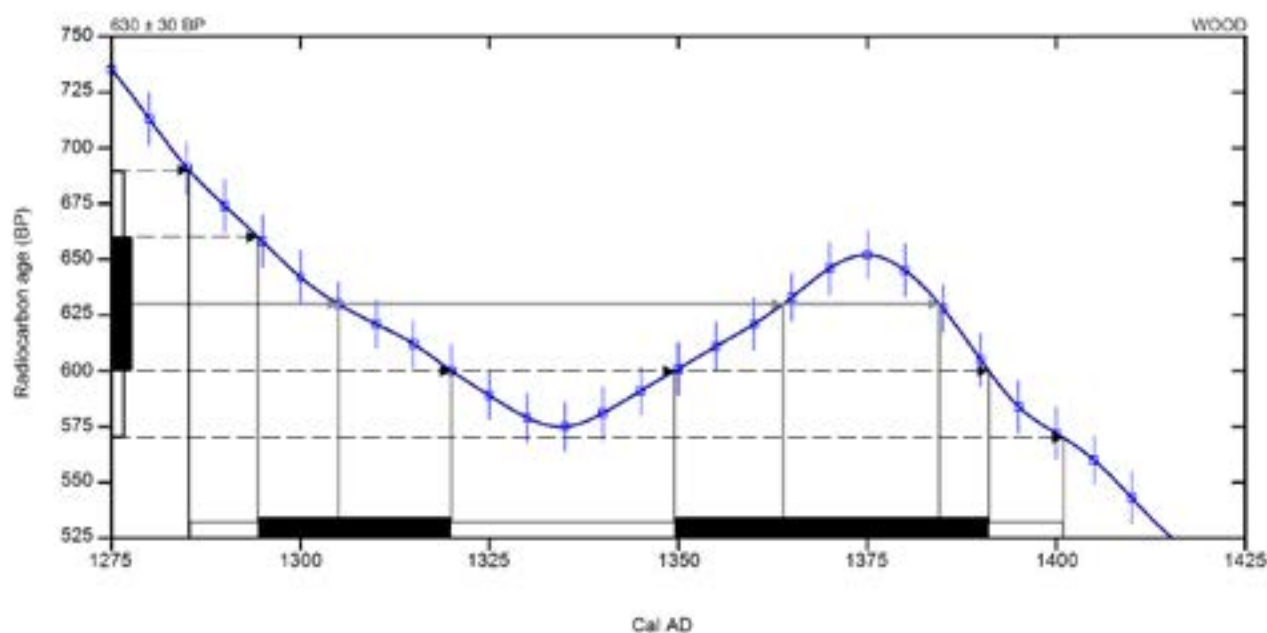
Laboratory number **Beta-411676**

Conventional radiocarbon age **630 ± 30 BP**

Calibrated Result (95% Probability) **Cal AD 1285 to 1400 (Cal BP 665 to 550)**

Intercept of radiocarbon age with calibration curve Cal AD 1305 (Cal BP 645)
Cal AD 1385 (Cal BP 585)
Cal AD 1385 (Cal BP 565)

Calibrated Result (68% Probability) Cal AD 1295 to 1320 (Cal BP 655 to 630)
Cal AD 1350 to 1390 (Cal BP 600 to 560)

Database used

INTCAL13

References

Mathematics used for calibration scenario

A. Simplified Approach to Calibrating C14 Dates, Talmi, A. S., Vogel, J. C., 1993, Radiocarbon 35(2):317-322

References to INTCAL13 database

Reimer PJ et al. IntCal13 and Marine13 radiocarbon age calibration curves 0–50,000 years cal BP. Radiocarbon 55(4):1869–1887, 2013.

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4985 S.W. 74th Court, Miami, Florida 33155 • Tel: (305)667-5167 • Fax: (305)663-0964 • Email: beta@radiocarbon.com

Bilaga 4. Vedartsanalys

Analysprotokoll

Landskap: Västmanland Socken: Köping
Fastighet: Stora torget RAA nr: 148
Kategori: Stadslager

AnalysId: 12437

Anläggning: Lager Provnr: PK300
Vikt (g): 10,5 Analyserad vikt (g): 10,5
Fragment: 14 Analyserat antal: 14
Art: Bark Antal: 14
Material: Obränd
Kommentar: Tallbark.

AnalysId: 12438

Anläggning: Lager Provnr: PK301
Vikt (g): 18,4 Analyserad vikt (g): 18,4
Fragment: 39 Analyserat antal: 39
Art: Tall Antal: 17
Material: Trä
Kommentar: Träflis av rakvuxen fura. Vald för datering.
Art: Tall Antal: 22
Material: Obränd
Kommentar: Kraftigt nedbruten fura uppblandad med krossad tallbark och kulturlager.

